

N:o 34.

Af herr **K. F. G. Almqvist**, om anläggning af en bomullskrutfabrik
m. m. vid statens krutbruk i Åker.

Riksdagens revisorer framstälde i sin berättelse för år 1895 anmärkning derom, att den i krutfabrikationen till väsentlig del ingående beståndsdelen bomullskrut icke tillverkades å statens krutbruk vid Åker, och detta förhållande föranledde jemväl statsrevisorerna att i sin berättelse af den 30 november 1900 göra följande beaktansvärda uttalande: »Vid det förhållande, att behovet af bomullskrut alltjemt torde komma att förefinnas och sannolikt kommer att för framtiden i ännu högre grad än hittills göra sig gällande, och då statens beroende af en enda fabrik inom landet för detta behofs tillgodoseende kan särskildt under krigstid medföra verklig våda, anse revisorerne, att frågan om anläggande vid Åkers krutbruk af en fabrik för tillverkning af bomullskrut bör med det snaraste bringas till slutligt afgörande.»

Till följd af dessa uttalanden och då det ständigt utgjort ett önskningsmål att vid statens krutbruk i Åker få till stånd en fabrik för tillverkning af bomullskrut, hvarigenom statens kruttillverkning skulle blifva oberoende af såväl in- som utländska fabriker, har på generalfälttygmästarens befallning utarbetats ett fullständigt förslag till anläggning af en bomullskrutfabrik vid Åkers krutbruk, afsedd dels för tillverkning af krutbrukets behof af bomullskrut, dels för tillgodoseende af statens behof af pressadt bomullskrut, för torped- och minladdningar m. m. samt för personalen erforderliga bostäder. Förslaget omfattar äfven en anläggning för destillation af syror, hvarigenom den vid bomullens nitring uppkommande affallssyran på bästa sätt tillgodogöres, och en icke obetydlig minskning i tillverkningskostnaden uppstår. An-

läggningen är beräknad att i sin helhet kosta 248,000 kronor, nem- ligen för	
Byggnader och planeringar	kronor 114,000: —
Maskiner och apparater	„ 64,600: —
Rörledningar, transmissioner m. m.	„ 56,700: —
hvertill kommer vissa ersättningar för öfvertagande af befintliga, kronan ej tillhöriga byggnader m. m.	„ 12,600: —
	Summa kronor 247,900: —
eller i afrundadt tal	kronor 248,000: —

Fabriken är afsedd för en årstillverkning af 60,000 kilogram torrt bomullskrut, hvilken dock kan ökas till 100,000 kilogram.

Tillverkningspriset är beräknadt till 2 kronor 5 öre per kilogram vid en årstillverkning af 60,000 kilogram, då i detta pris ingå såväl alla material- som arbets- och underhållskostnader.

De pris, hvartill bomullskrut under de senaste 7 åren blifvit inköpt för krutbrukets behof, hafva vexlat mellan 3,85 kronor och 3,20 kronor per kilogram, inberäknadt frakt- och assuranskostnader. Medelpriset för det vid inhemsk fabrik inköpta bomullskrutet har varit 3 kronor 30 öre per kilogram.

Staten skulle sålunda, genom att sjelf tillverka sitt behof af bomullskrut, ernå en besparing af 1 krona 15 öre per kilogram — skillnaden mellan det lägsta inköpspriset och den beräknade tillverkningskostnaden per kilogram — eller med ofvan beräknade årstillverkning af 60,000 kilogram ej mindre än omkring 70,000 kronor per år, hvarigenom hela anläggningens kostnaden för bomullskrutfabriken skulle på mindre än fyra år vara betald.

I detta sammanhang torde vara af intresse att se till, i hvad mån de redan gjorda anläggningarne för krutfabrikationen vid Åker varit för statsverket ekonomiskt fördelaktiga, och har för detta ändamål af styresmannen för krutbruket meddelats följande

Sammandrag

af kostnaderna för krut- och etertillverkningen vid Åkers krutbruk.

År.	Tillverkad kvantitet. kg.	Tillverk- ningskostnad i medeltal pr kg. kronor	Skilnad mel- lan lägsta erbjudna in- köspris och tillverknings- kostnad. kronor	Besparing för staten i följd af fabriksan- läggningen. kronor	Anmärkingar.
<i>I. Kruttillverkningen.</i>					
1895	50,357	5,21	1,09	54,889	I tillverkningskostnaden ingå alla material, arbets- och under- hållskostnader äfvensom krutbrukets administrationskostnader. Lägsta in- köspris, inberäknad frakt och assu- rans, är 6,30 kronor per kg.
1896	51,918	5,25	1,05	54,514	
1897	53,725	5,11	1,19	63,933	
1898	59,253	5,26	1,04	61,623	
1899	55,079	5,04	1,26	69,399	
1900	57,063	4,58	1,72	98,148	
1901	52,336	4,82	1,48	77,457	
Summa	379,731	5,03	1,27	479,963	
		medeltal.			
<i>Krutfabrikens anläggningskostnad = 219,500 kronor.</i>					
<i>II. Etertillverkningen.</i>					
1896	20,210	0,85, ⁶	0,1, ⁴	283	I tillverkningskostnaden ingå alla material, arbets- och under- hållskostnader. Lägsta erbjudna inköspris är 87 öre per kg. den ¹⁰ / ₂ 1895 från Skånska bomullskrut- fabriksaktiebolaget, Landskrona.
1897	42,059	0,65, ⁸	0,21, ⁷	9,127	
1898	41,280	0,81, ²	0,5, ⁸	2,424	
1899	38,348	0,79, ²	0,7, ⁸	2,991	
1900	35,044	0,78, ⁷	0,8, ⁸	2,909	
1901	34,733	0,74, ⁵	0,12, ⁵	4,342	
Summa	211,674	0,76, ⁶	0,10, ⁴	22,076	
		medeltal.			

Eterfabrikens anläggningskostnad = 24,000 kronor.

Då enligt förestående uppgift lägsta inköpspriset för röksvagt krut, inberäknadt frakt och assurans, har varit 6 kronor 30 öre pr kilogram, samt i de gjorda kostnadsberäkningarna tillverkningskostnaden för dylikt krut beräknades till 5 kronor 50 öre pr kilogram, framgår sålunda, att tillverkningskostnaden af krut vid Åkers krutbruk stält sig fördelaktig för statsverket. Att detta äfven skall blifva förhållandet med den nu föreslagna bomullskrutfabriken, har man på grund af de uppgjorda beräkningarna all anledning att antaga.

Förutom den ekonomiska besparingen skulle emellertid äfven andra beaktansvärda fördelar uppstå för staten. Genom bomullskrutfabrikens anläggning blefve nemligen afsigten med sjelfva krutfabrikens anläggning konsekvent genomförd och den stora fördelen ernådd, att statens kruttillverkning i sin helhet blefve förlagd till en och samma plats och gjord oberoende af enskilda fabriker. Vigtigen här af är så mycket större, som kruttillverkningen vid Åker numera gjort så stora framsteg, att krut der kan framställas för samtliga kalibrar af såväl landförsvarets som flottans pjäser.

Det är slutligen också tydligt — hvad statsrevisorerna med skärpa framhållit, — att det måste vara förenadt med verklig våda för staten att, i händelse af krigiska förvecklingar, vara beroende af utlandet eller af enskild fabrik för tillgodoseendet af sitt behof af bomullskrut, hvadan det ur försvarets synpunkt är af största vikt, att omförmälda krutfabriksanläggning med det snaraste kommer till utförande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen för anläggning af en bomullskrutfabrik m. m. vid statens krutbruk i Åker i hufvudsaklig öfverensstämmelse med härför upprättadt förslag ville bevilja ett anslag af 248,000 kronor och deraf på extra stat för år 1903 anvisa 124,000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1902.

Knut Almqvist.